

Valtakunnallinen työpajayhdistys ry
tieto- ja laatu päällikkö Reetta Pietikäinen
Asemapäällikönkatu 1
00520 Helsinki
puh. 010 279 2723
reetta.pietikainen@tpy.fi

Lausunto opetus- ja kulttuuriministeriölle
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Valtakunnallinen työpajayhdistys ry (TPY) arvioi lausunnossaan esitystä ja sen vaikutuksia erityisesti koulutuksen järjestäjien ja työpajojen välisen yhteistyön kannalta. Yhdistys on toteuttanut jäsenistölleen esitykseen liittyvän kyselyn ja huomioi saamansa kommentit lausunnossaan.

TPY katsoo, että esityksen mukainen ammatillisen koulutuksen reformi on **merkittävä ja kunnianhimoinen uudistus, jonka tarkoitus on perusteltu ja tavoitteet oikeansuuntaiset**. TPY:n näkökulmasta ammatillisen koulutuksen reformissa on hyvää etenkin joustavien ja yksilöllisten opintopolkujen vahvistaminen, henkilökohtaistaminen, oppimisympäristöjen monipuolistaminen, aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen edistäminen, osaamisperusteisuus ja asiakaslähtöisyys sekä koulutuksen läpäisyn ja vaikuttavuuden vahvistaminen. TPY uskoo, että uudistuksen käytännön toteutus tulee kuitenkin olemaan haasteellista etenkin koulutuksen järjestäjien heikosta taloudellisesta tilanteesta johtuen. **Kriittisimmässä asemassa ovat erityisesti riittävät opiskelijahuollolliset tuki- ja ohjauspalvelut.**

Esityksessä **lisätään koulutuksen järjestäjien yhteistyötä nuorten työpajatoiminnan kanssa** ja ulotetaan koulutuksen järjestäjien yhteistyövelvoite nuorten työpajatoimintaan. TPY:n näkemyksen mukaan tämä on kannatettavaa ja yhteistyötä raamittavaa. Koulutuksen järjestäjien ja työpajatoiminnan tavoitteet ovat yleisellä tasolla yhdenmukaiset ja yhteistyö tuottaa synergiaa molempien toimijoiden näkökulmasta. TPY uskoo, että ammatillisen koulutuksen reformi tuo **uusia mahdollisuuksia koulutuksen järjestäjien ja työpajojen yhteistyön kehittämiseksi ja kumppanuuden rakentamiseksi**. Työpajat voivat aiempaa laajemmin olla mukana tukemassa ohjausta ja tukea tarvitsevia opiskelijoita: niillä on osaamista ja ammattitaitoa edistää etenkin haasteellisimmassa asemassa olevien tilannetta.

Oppimisympäristöinä työpajat ovat tuettuja, työvaltaisia ja yhteisöllisiä. Työpajojen perustehtävä on ohjaus ja valmennus: työpajatoiminnassa valmennuksen ja työn kautta tapahtuvan tekemällä oppimisen avulla tuetaan yksilön arjenhallintaa sekä opiskelu- ja työelämävalmiuksia. Työpajat ovat sosiaalisesti vahvistavia, toiminnallisia ja moniammatillisia oppimisympäristöjä. Keskiössä on sekä geneeristen taitojen että ammatillisten taitojen tukeminen.

Kaikille työpajatoimijoille ja koulutuksen järjestäjille yhteistyövelvoite ei tuone suuria muutoksia nykytilanteeseen, sillä yhteistyötä toteutetaan jo nyt. TPY kuitenkin huomauttaa, että yhteistyössä koulutuksen järjestäjien kanssa työpajoilla toteutettavien valmennusjaksojen rahoitus tulee ratkaista nykytilannetta kestävämmällä tavalla. **Valmennuksen tulee aina olla sopimuksellista** ja se tulee korvata työpajoille taloudellisesti. Tämä tulisi toteuttaa ns. **raha seuraa opiskelijaa -periaatteella**: työpajojen tulee saada tarkoituksenmukainen korvaus tekemästään työstä. Esityksen mukaan opintoihin olisi jatkossa mahdollista hakeutua

jatkuvalla haullla joustavasti ympäri vuoden. TPY pitää tätä kannatettavana: jatkuva haku tukee opiskelumuotiota ja edistää koulutukseen kiinnittymistä.

TPY toivoo, että nuorten työpajatoiminnan ohella laissa huomioitaisiin myös **muut työpajat sekä erilaisia ohjaus-, valmennus-, ja kuntoutuspalveluita tarjoavat välityömarkkinatoimijat**. Vuonna 2015 nuoria alle 29-vuotiaita valmentautujia oli työpajoilla yhteensä 14 730 ja aikuisia valmentautujia yhteensä 10 290.

Esityksessä tarjotaan työpajoille roolia toteuttaa **ammattilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta** yhteistyössä koulutuksen järjestäjien kanssa. TPY katsoo, että työpajoilla on tähän hyvät mahdollisuudet ja etenkin työpajojen matalimman kynnyksen palvelun, starttivalmennuksen, toiminta on jo hyvin lähellä valmentavaa koulutusta. Työpajayhteistyön avulla valmentavaa koulutusta on mahdollista **kehittää toiminnallisempaan ja ohjauksellisempaan suuntaan**. Tällä hetkellä osa työpajojen tekemästä työstä jää koulutuksen järjestäjien näkökulmasta täysimääräisesti hyödyntämättä. Työpajojen eräs lisäarvo liittyy myös niiden saavutettavuuteen: työpajojen avulla valmentavaa koulutusta voidaan toteuttaa **lähipalveluna**. Tämä tukisi etenkin runsaasti tukea tarvitsevia opiskelijoita. TPY vaatii, että myös valmentavien koulutusten osalta työpajojen taloudelliset edellytykset tulee turvata.

TPY katsoo, että **henkilökohtaistaminen sekä aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen** voivat avata joustavia, yksilöllisiin tarpeisiin ja oppimistapoihin vastaavia väyliä suorittaa opintoja sekä hyödyntää aiemmin hankittua osaamista tehokkaasti osaksi omaa opintopolkua. Parhaimmillaan tämä voi sekä lisätä opiskelijoiden motivaatiota että tehostaa koulutuksen läpäisyä. TPY pitää hyvänä, että esityksessä huomioidaan myös epävirallisen oppimisen kautta saavutettu osaaminen. Työpajoilla valmentautujille kertyy monipuolisia taitoja, tietoja ja valmiuksia geneerisistä taidoista ammatillisiin taitoihin, ja työpajatoimijat kuvaavat ja arvioivat niitä osaamistodistuksin.

TPY on ollut mukana kehittämässä osaamisen tunnistamisen työkaluja jo 2000-luvun alkuvuosista saakka, ja tällä hetkellä työpajakentällä on käytössä useita erilaisia osaamisen tunnistamisen toimintatapoja ja malleja. Valtakunnallisen kyselyn perusteella vuonna 2015 55 % työpajoista on tunnistanut oppimisympäristöjään ja 69 % tunnistaa työpajatoiminnasta kertyvää osaamista. TPY peräänkuuluttaa koulutuksen järjestäjiltä myös **työpajatoiminnassa saavutetun osaamisen asianmukaista tunnustamista**. TPY myös huomauttaa, että jatkossa opiskelijoilta vaaditaan yhä enemmän itseohjautuvuutta ja omatoimisuutta. Osa opiskelijoista tarvitsee vahvaa ohjausta ja tukea, ja uhkana on opintojen keskeyttäminen, jos he eivät saa tarvitsemaansa tuki- ja ohjauspalveluja.

TPY pitää esityksen **näyttöperusteista osaamisen osoittamistapaa kannatettavana**. Ammatillisen koulutuksen reformi avaa työpajoille uusia mahdollisuuksia toimia osaamisen näyttöpaikkana. Esityksessä jää kuitenkin tulkinnanvaraa siihen, mitä tarkoitetaan perustelluilla syillä, jotka mahdollistavat näytön suorittamisen muualla kuin yrityksessä tai julkishallinnon työpaikoilla. TPY katsoo, että **työpajat soveltuisivat näyttöpaikoiksi etenkin tukea ja ohjausta tarvitseville opiskelijoille**, joilla voi olla esimerkiksi oppimisvaikeuksia tai erilaisia sosiaalisia tai muita elämäntilanteeseen liittyviä haasteita. TPY myös toivoo, että osaamisen näyttäminen työpajalla ja osaamisen tunnustaminen olisi vastaavasti **mahdollista myös niiden työpajojen valmentautujien osalta, jotka eivät vielä ole oppilaitoksen tutkinto-opiskelijoita**.

Esityksen mukaan tavoitteena on myös lisätä etenkin nuorten oppisopimuskoulutusta. TPY pitää tätä kannatettavana, mutta huomauttaa, että oppisopimuskoulutus on prosessina vaativa, ja merkittävä osa sitä suorittavista nuorista tarvitsee runsaasti tukipalveluita ja ohjausta. Oppisopimusopiskelijoille suunnattuja tuki- ja ohjauspalveluita tulisi nykyisestä lisätä. Työpajat voivat toimia tässä koulutuksen järjestäjien kumppaneina tarjoamalla **tuettua oppisopimuskoulutusta**, johon työpajojen ohjaus- ja valmennuspalvelut

kuuluvat. Työpajojen tulee saada tuetusta oppisopimuskoulutuksesta asianmukainen korvaus. **Koulutusso-
pimukseen** TPY kuitenkin suhtautuu osin varauksella: on varmistettava, etteivät työnantajat jatkossa käytä sitä ilmaisen työvoiman rekrytointikanavana. Työpajat voivat toteuttaa myös **tuettua koulutusopimusta**, jolloin siihen liittyvä valmennustyö on myös korvattava. TPY epäilee, että yritykset ja julkishallinnon työpai-
kat pystyisivät ottamaan vastaan kaikki opiskelijat, jotka reformin myötä olisivat tulossa opintojaan työpai-
koille suorittamaan. Työpaikoista tulee oppisopimus- ja koulutusopimuspaikkojenkin osalta varmasti ole-
maan pulaa. Tällöin kiinnostus kasvaa myös työpajatoimijoita kohtaan. Sopimuksellisuus ja toiminnan
rahoitus tulee kuitenkin saada kestäväille pohjalle.

TPY pitää esityksen koulutuksen järjestäjien **rahoitusjärjestelmään liittyviä uudistuksia** periaatteiltaan kan-
natettavina. Opintojen läpäisyn vahvistaminen ja huomion kiinnittäminen vaikuttavuuteen on tarkoituksen-
mukaista. Vaarana kuitenkin on, että opiskelijavalinnassa painotetaan hakijoita, joiden menestymisen edel-
lytykset ovat hyvät, ja **tukea tarvitsevat jäävät entistä laajemmassa määrin koulutuksen ulkopuolelle**.
Tämä opiskelijavalintoihin liittyvä kermankuorinta tulee ehkäistä **riittäväällä resursoinnilla tuki- ja ohjaus-
palveluihin**. Opiskelijahuollon resurssit ovat muutoinkin kriittisessä asemassa: osa opiskelijoista tarvitsee
opintoihinsa runsaasti tukea ja ohjausta, vaikei heillä olekaan varsinaista diagnoosia. **Ilman vahvaa tukea
he eivät tule pärjäämään yhä itsenäisempää otetta vaativissa opinnoissa**.

Työllistymisen käyttö rahoituksen määrätymisperusteena on myös haastavaa nykyisessä työllisyystilan-
teessa. On todennäköistä, että alueelliset erot tulevat tässä korostumaan. Pidemmällä aikajänteellä tämä
voi kuitenkin vaikuttaa myönteisesti työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmaan ja vahvistaa koulutuksen työ-
elämävastaavuutta. Rahoitukseen liittyvä uudistus voi myös osaltaan **vahvistaa koulutuksen järjestäjien ja
työpajojen välistä yhteistyötä sekä siihen liittyvää osaamisen tunnistamis- ja tunnustamisprosessia**: työ-
pajoilla on mahdollisuus tukea tutkinnon osien suorittamista ja tutkintojen loppuun saattamista sekä sitä
kautta opintojen läpäisyä. Tässäkin yhteydessä TPY peräänkuuluttaa sopimuksellisuutta ja työpajavalmen-
nyksen taloudellista korvaamista.

Ammatillisen koulutuksen reformin myötä **työpajat voivat tarjota koulutusjärjestelmälle tukeaan aiempaa
laajemmin ja asemoitua lähemmäs ammatillisen koulutuksen kenttää**. TPY kuitenkin katsoo, ettei työpa-
joja ole tarkoituksenmukaista integroida osaksi koulutusjärjestelmää: oppilaitoksilla ja työpajoilla on **omat
perustehtävänsä**. Työpajojen keskeinen kohderyhmä ovat koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolella
olevat nuoret ja pitkäaikaistyöttömät aikuiset. Työpajatoimintaa tarvitaan tukemaan ennen kaikkea hei-
koimmassa asemassa olevia ja sosiaalista vahvistamista tarvitsevia. TPY painottaa, että kaikkien toimijoiden
tulee toteuttaa yhteistyötä asiakaslähtöisesti ja asiakkaan edun mukaisesti.

Lausunnon keskeinen sisältö

- Esityksen mukainen ammatillisen koulutuksen reformi on merkittävä uudistus, jonka tavoitteet ovat oikeansuuntaiset. TPY uskoo, että uudistuksen käytännön toteutus tulee kuitenkin olemaan haas-
teellista koulutuksen järjestäjien heikosta taloudellisesta tilanteesta johtuen. Kriittisessä asemassa
on erityisesti opiskelijahuollollisten palveluiden järjestäminen opintoihinsa runsaasti tukea tarvitse-
ville opiskelijoille. TPY peräänkuuluttaa riittävien tuki- ja ohjauspalveluiden takaamista.

- TPY pitää kannatettavana vahvistaa koulutuksen järjestäjien ja työpajojen yhteistyötä myös yhteistyövelvoitteen avulla. Työpajat voivat toimia entistä laajemmin koulutuksen järjestäjien kumppaneina, ja niillä on osaamista tukea etenkin haasteellisimmassa tilanteessa olevia. Oppimisympäristöinä työpajat ovat tuettuja, työvaltaisia ja yhteisöllisiä. Työpajoilla tuetaan valmennuksen ja tekemällä oppimisen avulla arjenhallintaa sekä opiskelu- ja työelämävalmiuksia.
- Koulutuksen järjestäjien ja työpajojen yhteistyössä toteuttamien valmennusjaksojen rahoitus tulee ratkaista nykytilannetta kestävämmällä tavalla. Valmennuksen tulee aina olla sopimuksellista ja se tulee korvata työpajoille taloudellisesti ns. raha seuraa opiskelijaa -periaatteella.
- Esitys tarjoaa työpajoille roolin toteuttaa ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta yhteistyössä koulutuksen järjestäjien kanssa. TPY pitää tätä tarkoituksenmukaisena: etenkin työpajojen matalimman kynnyksen palvelu, starttivalmennus, on jo hyvin lähellä valmentavaa koulutusta.
- TPY pitää hyvänä henkilökohtaistamista sekä aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen vahvistamista. Työpajatoiminnan näkökulmasta on tarkoituksenmukaista, että myös epävirallisen oppimisen kautta saavutettu osaaminen huomioidaan: työpajoilla valmentautujille kertyy taitoja, tietoja ja valmiuksia geneerisistä taidoista ammatillisiin taitoihin. TPY peräänkuuluttaa työpajatoiminnassa saavutetun osaamisen asianmukaista tunnustamista, myös niiden valmentautujien osalta, jotka eivät vielä ole oppilaitoksen tutkinto-opiskelijoita.
- TPY pitää esityksen näyttöperusteista osaamisen osoittamistapaa kannatettavana. Työpajat soveltuvat hyvin näyttöpaikoiksi etenkin tukea ja ohjausta tarvitseville opiskelijoille.
- Esityksen mukaan tavoitteena on lisätä etenkin nuorten oppisopimuskoulutusta. TPY pitää tätä kannatettavana, mutta huomauttaa, että oppisopimusopiskelu on vaativaa, ja merkittävä osa sitä suorittavista tarvitsee runsaasti ohjaus- ja tukipalveluita. Työpajat voivat toimia tässä koulutuksen järjestäjien kumppaneina tarjoamalla tuettua oppisopimuskoulutusta, johon sisältyy työpajojen ohjaus- ja valmennuspalvelut.
- TPY toivoo, että nuorten työpajatoiminnan ohella laissa huomioitaisiin myös muut työpajat sekä erilaisia ohjaus-, valmennus-, ja kuntoutuspalveluita tarjoavat välityömarkkinatoimijat.

Valtakunnallinen työpajayhdistys ry (TPY) on järjestö, joka edustaa 240 työpajaorganisaatiota Suomessa. Suurin osa yhdistyksen jäsenistä on kunnallisia (n. 60%), mutta lisäksi työpajatoimintaa toteutetaan mm. yhdistyksissä, säätiöiden ylläpitämässä sosiaalisen työllistämisen yksiköissä sekä koulutuskuntayhtymien ylläpitämässä työpajoissa. Työpajatoimintaan osallistuu vuosittain yli 25 000 valmentautujaa, joista liki 15 000 on alle 29-vuotiaita nuoria.